

Otázka: Island

Předmět: Zeměpis

Přidal(a): Maty Valentů

Seminární práce

Gymnázium Františka Palackého Valašské Meziříčí

1 Historie

„Historie obydlení Islandu je poměrně krátká. V 6.století n.l. navštěvovali ostrov irští keltové. První obyvatelé byli v roce 872 norští vikingští šlechtici, kteří uprchli před krutovládou nového krále Haralda Krásnovlasého. Koncem devátého století začala hromadná evakuace z Norska nejen šlechticů, ale i sedláků, pro které si nenasytný Harald vymýšlel nové daně.“

1.1 Vznik a osamostatnění Islandu.

1.1.1 Osídlení

Prvními lidmi na Islandu byli údajně irští mnichové, kteří z ostrova uprchli po příjezdu Seveřanů. Tato informace však nebyla historiky nikdy potvrzena, proto se za první obyvatelé považují norští Vikingové. Kolonizaci Islandu způsobil z velké části tehdejší norský král Harald Krásnovlasý (roku 872 n. l. sjednotil Norsko), který po Norech vymáhal daně z jejich vlastní půdy. Nespokojení obyvatelé se proto začali nedobrovolně stěhovat na západ na Faerské ostrovy nebo do Skotska. Jedna z výprav v čele s Ingólfem Arnarsonem byla nucena přečkat zimu právě na Islandu. Usadili se na jihozápadním pobřeží v místě dnešního hlavního města

Reykjavíku. (1) (2)

1.1.2 Samostatnost

Roku 930 vznikl zemský sněm Alting, díky němuž se dnes islandané pyšní prvním parlamentem na světě. Ve 13. století proběhla na Islandu občanská válka (hlavním důvodem byly sociální rozdíly ve společnosti), kterou ukončilo podřízení se norské koruně. Od roku 1397 byl Island spolu s Norskem pod nadvládou Dánska až do roku 1944, kdy byla 17. června vyhlášena samostatná Islandská republika. (2) (3)

2 Obyvatelstvo

„Obyvatelstvo, vystavené krutým klimatickým podmínkám a přírodním katastrofám, stálo několikrát téměř na pokraji záhuby, zejména v 15. a 18. století. Po silných erupcích sopky Laki, hladomoru a epidemiích došlo k veřejné diskusi, jestli je vůbec možné ostrov dále obývat. Dánský král dokonce přikázal evakuaci, ale hrdí Islandané přestěhování odmítli.“

2.1 Demografie

K roku 2017 má Island 338 349 obyvatel.

2.1.1 Osídlení

Vnitrozemí Islandu je téměř neobydlené. Nepříznivé podmínky, nízké teploty, vítr, sopečná aktivita atd. mají za následek to, že téměř 99 % Islandanů žije v městských oblastech (místa s počtem obyvatel nad 200). Z toho 60 % přímo v hlavním městě Reykjavíku. (4) (5)

Kromě hlavního města jsou na Islandu pouze další čtyři, kde počet obyvatel přesahuje deset tisíc: Kópavogur, Hafnarfjörður, Akureyri a Keflavík. (6)

2.1.2 Složení obyvatelstva

Island je vcelku homogenní stát. Asi 93 % obyvatel jsou Islandané. Největší menšinu pak tvoří Poláci (asi 3 %), poté přistěhovalci z ostatních zemí Skandinávie (Dánsko, Norsko, Švédsko atd.). (7)

2.2 Kultura

„Vikingští předci a izolovanost ostrova po celá staletí utvářeli Islandany a jejich kulturu. Islandané přikládají velký význam tradicím a rodinným poutům, jsou to velice houževnatí, ale zároveň vřelí lidé.“

I přes to, že většina Islandanů se hlásí k luteránské církvi, více než polovina jich věří na skřítky, elfy a jiné nadpřirozené bytosti ze severské mytologie. Obyvatelé se snaží žít v souladu s těmito bytostmi. Známe jsou případy přestavby cest, nebo farem, které byly špatně umístěny právě na nějakém „skřítkém domově“. (8)

Významnou součástí kultury je také četba knih. Island je světová jednička jak v počtu vydaných knih na obyvatele, tak v počtu knih přečtených. Průměrný obyvatel Islandu přečte 4 knihy ročně. Nejvíce knih se vydává v listopadu a tradicí je, že každý člověk dostane na Vánoce knihu, a ještě během svátků ji přečte. Zimní čtecí sezóna má i své jméno Jólabókaflóð tzv. „zábavná knižní povodeň“. (9)

V létě, když je více denního světla, věnují se islandané hlavně sportu. Nejoblíbenější je fotbal, plavání nebo jízda na koni. V každém městě, i pokud má jen 200 obyvatel, lze najít moderní fotbalový stadion a termální i plavecký bazén.

2.2.1 Jazyk

Oficiálním jazykem je islandština a od roku 2011 také islandský znakový jazyk. Není ale žádný problém domluvit se tu anglicky. Islandská televize je v anglickém jazyce, proto všechny generace mluví anglicky velmi dobře. Ve školách se učí také dánština.

Zajímavostí jsou islandská jména a příjmení. Je protizákonné pojmenovat dítě jinak než islandsky, a pokud chce cizinec získat občanství, musí si také změnit jméno i příjmení do

islandštiny. Rodinná příjmení neexistují v klasické formě. Děti získají příjmení spojením otcova jména s koncovkou dóttir (dcera) nebo son (syn).

2.2.2 Náboženství

86 % obyvatel patří k luteránské církvi. Aktivně však víru vyznává málokdo, do kostelů chodí pouze menšina. Více než polovina lidí na Islandu věří na postavy z mytologie (elfy, skryté lidi, skřítky a jiné). (10)

2.3 Politický systém

Islandská republika je parlamentní republika. Vznikla 17. června 1944 oddělením od Dánska. V čele je prezident Gudni Jóhannesson od 1. srpna 2016. Volen je jednou za čtyři roky přímou volbou. Prezidentská funkce je spíše reprezentativní, do dění politiky nezasahuje.

Parlament neboli „Althing“ má 63 členů, kteří jsou voleni jednou za čtyři roky. (11)

Island je členem NATO a OSN.

3 Geografie

3.1 Poloha, rozloha, geologie

Islandská republika se nachází na stejnojmenném ostrově Island v severozápadní části Atlantského oceánu těsně pod polárním kruhem. S rozlohou 103 000 km² je to druhý největší evropský ostrov a osmnáctý největší ostrov na světě.

Ostrov leží na rozhraní desky Severoamerické a Euroasijské, které se od sebe oddalují. Island protíná také severoatlantský hřbet a pod ním se pravděpodobně nachází také horká skvrna (místo kde magma vytéká na povrch, je zde zvýšená geotermální energie). (12)

3.2 Přírodní poměry

3.2.1 Povrch

Krajina je tvořena převážně vulkanickou činností. Časté jsou sopky, lávová pole nebo vodopády.

Nejznámější a zároveň nejaktivnější sopkou je Hekla (1491 m). Nejvyšším bodem je vulkán Hvannadalshnjúkur (2110 m). Známa v Evropě je také Eyjafjallajökull, která v roce 2010 zablokovala veškerou leteckou dopravu z Evropy na západ. (12) (13)

3.2.2 Podnebí, počasí

„Nelíbí se ti počasí na Islandu? Počkej pět minut.“ Oblíbené islandské přísloví, objevující se nejčastěji na všech suvenýrech, vystihuje povahu počasí po celý rok.

Island se vyskytuje pod hranicí severního polárního kruhu. Díky teplému Golfskému proudu je na ostrově spíše mírné klima. Studené a teplé mořské proudy způsobují vydatné deště.

Zimy jsou na západním pobřeží mírné, teploty neklesají pod -5 °C, na východním pobřeží jsou teploty o několik stupňů nižší. Léta jsou naopak velmi chladná, průměrné teploty v nejteplejších měsících (červenec a srpen) se pohybují maximálně okolo 13 °C.

Počasí je velmi proměnlivé. Bouřky se vyskytují minimálně. (14)

3.2.3 Vodstvo

Island znamená „ledová země.“ 11 % povrchu ostrova zabírají ledovce. Největší z nich je Vatnajökull nacházející se ve středu země. Východně od něj jsou 2. a 3. největší ledovec Langjökull a Hofsjökull.

2,67 % Islandu pokrývá voda. (3) (15)

3.2.3.1 Řeky

Řeky pramení především z ledovců. Nejdelší islandská řeka je Þjórsá (Thjórsá), pramenící ve středu ostrova jižně od ledovce Hofsjökull, odkud stéká směrem na jih. Poté, co urazí 230 km, vlévá se do Atlantského oceánu jižně od města Selfoss. Nejvodnatější řekou je Jökulsá á Fjöllum („Ledovcová řeka v horách“). (15)

3.2.3.2 Vodopády

Island je mladý ostrov, proto většina řek ještě nevytvořila svá koryta. Naopak je velmi častý výskyt vodopádů. Nejznámější z nich je Gullfoss, který leží v nejnavštěvovanější turistické oblasti. Méně známý je pak nejvyšší islandský vodopád Morsi na řece Morsá. (16)

3.2.3.3 Jezera

Jezera jsou nejčastěji původu ledovcového a tektonického, vyskytují se ale i kalderová jezera, která vznikají zatopením sopečného kráteru. Největší jezero je Thórisvatn, ležící východně od ledovce Vatnajökull. Turisticky není známé, využívá se k výrobě elektrické energie. Pro turisty atraktivní jsou spíše jezera geotermální, nejznámější z nich je Modrá laguna u Reykjavíku. Vyhledávanou potápěčskou oblastí je jezero Thingvallavatn s nejčistší vodou na světě. (15)

3.2.3.4 Gejzíry

Slovo gejzír pochází právě z islandštiny. Pochází z názvu Geysir – ten dnes již ale vodu nechrlí. Celosvětově známý je gejzír Strokkur, ze kterého tryská vařící voda každých 5 minut. (3)

3.3 Biosféra

3.3.1 Fauna

Jediným původním zvířecím druhem na ostrově je liška polární. Častý je výskyt ovcí a sobů, obě zvířata jsou však na Island dovezena lidmi. Na útesech sídlí nespočet ptáků, z nichž nejznámější

je papuchalk bělobradý. Ne příliš příjemné je setkání s rybákem dlouhoocasým, s oblibou útočí na hlavy lidí, čepice nebo deštníky.

Pro Island nejtypičtějším musí však být Islandský kůň. Toto velice odolné plemeno vzniklo křížením skandinávských, skotských a irských koní. Od roku 930 je zakázán dovoz koní na Island, díky tomuto zákonu, na rozdíl od předků, starobylá rasa přežila. Výjimečný je hlavně svými chody. Oproti klasickému koni se třemi chody jich má pět.

U pobřeží lze vidět tuleně a ve větší hloubce velryby. (17)

3.3.2 Flóra

Vikingové prakticky zbavili Island stromů, dřevo se využívalo hlavně na topení a stavbu lodí. I přes snahu stromy vysazovat, se jim v nestálém prostředí nedaří. V létě alespoň rozkvétá spousta květin, kterým se v lávě a popelu daří.

Nejčastějším porostem jsou mechy a lišejníky. (17)

4 Hospodářství

4.1 Průmysl

Průmysl je závislý na rybolovu, zaměřuje se především na zpracování ryb. Méně významný je pak textilní průmysl, který zpracovává ovčí vlnu.

4.2 Zemědělství

Orné půdy je na Islandu minimum. Zelenina, ovoce a houby se pěstují ve sklenících vytápěných pomocí geotermální energie. Islandané jsou nejsevernější zemí pěstující banány.

Ze zemědělských zvířat jsou nejdůležitější ovce. Počet ovcí se pohybuje okolo 800 tisíc, chovají se pro vlnu, maso a mléko. Koní je na ostrově asi 80 tisíc. Chov má hlavně rekreační a sportovní účel.

4.3 Rybolov

Tři čtvrtě exportu je spojeno s rybolovem. Od roku 2006 je i přes zákaz Mezinárodní velrybářské komise povolen komerční lov velryb. V roce 2018 činila kvóta 191 kusů. (18)

4.4 Energetika

Island využívá energii z obnovitelných zdrojů. Nejdůležitějším je geotermální energie, díky které je vytápěna většina domácností a čtvrtina vyrobené elektřiny je geotermálního původu. Zbývající spotřebu elektřiny zajišťují hlavně vodní elektrárny. (19)

4.5 Hospodářská krize roku 2008

„Ještě před rokem 2008, než začala finanční krize na Islandu, se v této zemi jako na běžícím páse stavěly nové kanceláře, bytové domy a komerční centra. Z letiště odlétaly soukromé tryskáče a po ulicích jezdila nejnovější terénní auta. OSN vyhlásila tento stát jako nejlepší místo k životu a Islandané zažívali výhody jedné z nejsilnějších kupních sil na světě. Země každým rokem zaznamenala pětiprocentní růst HDP. Nezaměstnanost byla 1,9 %“

V roce 2008 způsobila inflace krach tří největších islandských bank. Ty převzal v krizi stát, čímž se zadlužil.

Nezaměstnanost vzrostla z 1,9 % na 7 %.

Krize způsobila nepokoje, v lednu občané protestovali předparlamentem. Odpovědí bylo 20. ledna 2009 rozeznání demonstrujícího davu slzným plynem. O šest dní později podala vláda demisi a stala se první vládou ukončenou finanční krizí. (20)

4.6 Cestovní ruch

4.6.1 Turistické oblasti

4.6.1.1 Národní parky

Vatnajökull: jediný současný kontinentální ledovec v Evropě, zabírá asi 8 % plochy ostrova na jihovýchodě; v národním parku se nachází nejvyšší hora Islandu

Snaefellsjökull: stratovulkán krytý ledovcem, leží v nejzápadnější části ostrova; turisticky zajímavá oblast je to také díky románu Cesta do středu země (vstup je údajně na vrcholu Snaefellsjökullu)

Pingvellir: národní park na jihozápadě ostrova, místo vzniku parlamentu Althing; patří na Seznam světového dědictví UNESCO od roku 1983; potápěčská oblast s nejlepší viditelností ve vodě na světě

4.6.1.2 Duhové hory - Landmannalaugar

Leží ve výšce 600 m. n. m., nejvyšším vrcholem je Blahnúkur (Modrý vrchol, 943 m).

Hory jsou přístupné pouze pro terénní vozy (nebo horská kola), příjezdovou cestou je F225 vedoucí přes nespočet brodů. Výchozím místem je tábořiště s přírodním koupalištěm (soutok vroucího a ledového pramene poskytuje turistům koupel). Odtud vede několik turistických tras přes hory zbarvené do oranžova, zelena a šeda. V okolí je několik sirných ložisek.

4.6.1.3 Západní fjordy = Vestfirðir

Západní poloostrov, jeden z osmi regionů Islandu. Osídlení je pouze na pobřeží, celý poloostrov má okolo 7 tisíc obyvatel. Mys Látrabjarg je nejzápadnějším bodem Evropy. Na útesech zde hnízdí spousta druhů mořských ptáků (papuchalk, alky, terejové...).

Doprava je zde poměrně komplikovaná, proto je zdejší příroda nejméně dotčená rostoucím turistickým ruchem.

4.6.1.4 Termální prameny

Termální prameny se objevují po celém ostrově. Nejznámější turistická oblast je Modrá laguna – minerální lázně v lávových polích (asi 40 km od Reykjavíku). Lázně jsou využívány hlavně kvůli léčivým účinkům proti kožním nemocem – voda je bohatá na oxid křemičitý a síru.

Kromě známé Modré laguny lze v každém městě na Islandu najít bazén s termální vodou. A mimo města je spousta přírodních jezírek vhodných ke koupání.

4.6.1.5 Pláže

Vyhledávaná turistická atrakce jsou islandské černé pláže. Nejznámější je pláž u města Vík na jihu ostrova, zejména díky mysu Dyrhólaey.

4.6.2 Cykloturistika na Islandu

Nejméně rozšířenou oblastí cestovního ruchu je cykloturistika. Horské kolo je přesto nejefektivnější a nejlevnější dopravní prostředek pro poznávání Islandu. Síť cyklostezek se v posledních letech zvětšuje a s kolem je možné se dostat i tam, kde auta nesmí.

Na ostrově je nespočet kempů i míst ke stanování a zároveň skoro nulová kriminalita – nehrozí proto ani krádež kola.

Podpora cyklistiky stále stoupá, vznikají tzv. bike pity – s možností kolo schovat, opravit nebo v nich přespát.

Seznam zdrojů

- Hroch M. a kolektiv. *Dějiny Norska*. 1. vyd. 340 s. Praha : Nakladatelství Lidové Noviny, 2005. 80-7106-407-6.
- Kadečková, Helena. *Dějiny Islandu*. Praha : Nakladatelství Lidové Noviny, 2001. 80-7106-408-4.
- Island Horáčkovi. [Online] 29. Srpen 2007. [Citace: 3. Leden 2019.] <http://island.horackovi.eu/uvod.htm>.
- Závorková, Adéla. Island. *Obyvatelstvo*. [Online] 16. Leden 2011. [Citace: 3. Leden

- 2019.] <http://iceland123.blog.cz/1101/obyvatelstvo>.
- Demografický informační portál. *Populační vývoj: Island*. [Online] 29. Červenec 2007. [Citace: 3. Leden 2019.] http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=494.
 - *Seznam islandských měst a vesnic*. [Online] 14. Září 2017. [Citace: 3. Leden 2019.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_islandsk%C3%BDch_m%C4%9Bst_a_vesnic.
 - Chinatours. *Informace o Islandu*. [Online] [Citace: 3. Leden 2019.] <https://www.chinatours.cz/popis-zeme/island/>.
 - Severské listy. *Islandčané věří v existenci nadpřirozených bytostí*. [Online] 31. Červenec 2014. [Citace: 3. Leden 2019.] <https://www.severskelisty.cz/tradice/trad0098.php>.
 - Brzková, Monika. Klub islandských fanatiků. *Jólabókaflóð*. [Online] 8. Prosinec 2016. [Citace: 3. Leden 2019.] https://www.islandklub.com/article_260.
 - Pöschlová, Blanka. CK MUNDO. *Lidé na Islandu*. [Online] [Citace: 3. Leden 2019.] <https://www.mundo.cz/island/obyvatelstvo>.
 - Ingema net. *Politický systém na Islandu*. [Online] 8. Září 2002. [Citace: 3. Leden 2019.] <http://www.ingema.net/in2001/clanek.php?id=218>.
 - Olivier Bourgeois, Olivier Dauteuil, Erwan Hallot. Taylor and Francis Online. *Rifting above a mantle plume: structure and development of the Iceland Plateau*. [Online] 13. Duben 2012. [Citace: 3. Leden 2019.] <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.3166/ga.18.59-80#preview>.
 - Sopky. *Sopky na Islandu*. [Online] [Citace: 3. Leden 2019.] <http://sopky.eu/sopky-na-islandu/>.
 - *Geografie Islandu*. [Online] 14. Prosinec 2018. [Citace: 3. Leden 2019.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Geografie_Islandu#Podneb%C3%AD.
 - *Island*. [Online] 1. Leden 2019. [Citace: 3. Leden 2019.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Island#%C5%98eky_a_jezera.
 - Extreme Iceland. Extreme Iceland. *10 tallest waterfalls in Iceland*. [Online] 2018. [Citace: 3. Leden 2019.] <https://www.extremeiceland.is/en/travel-guide/ten-highest-waterfalls-in-iceland>.
 - CK MUNDO. *Fauna a flóra Islandu*. [Online] [Citace: 3. Leden 2019.] <https://www.mundo.cz/island/fauna-flora>.
 - iRozhlas. *Bezpečí pro plejtváky pominulo. Islandští velrybáři opět vyrazí lovit navzdory zakazu*. [Online] 18. Duben 2018. [Citace: 3. Leden 2019.] https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/lov-velryb-island-zakaz_1804181608_jak.
 - Vítková, Eva. Energyhub. *Island – země sopek, jezer a překvapení*. [Online] 6. Prosinec 2017. [Citace: 3. Leden 2019.] <https://cz.energyhub.eu/clanek/pro-energy/30356-island-zeme-sopek-jezer-a-prekvapeni>.
 - *Islandská finanční krize 2008-2011*. [Online] 6. Březen 2017. [Citace: 3. Leden 2019.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Islandsk%C3%A1_finan%C4%8Dn%C3%AD_krize_2008%E2%80%932011.